

Filip Konvalinka

Antonín Macek: Básník, publicista, prozaik

(posudek vedoucího diplomové práce)

Filip Konvalinka zvolil jako téma své diplomové práce osobnost spisovatele, který na počátku dvacátého století zaujímal v české literatuře nezpochybnitelné postavení, později však upadl do zapomenutí nebo byl interpretován ideologicky jednostranně. Stranou ponechal autorovu biografii, byť sama o sobě by byla pozoruhodná (Antonín Macek pocházel z rodiny známého obrozenského písmáka Dlaska) a sympaticky se soustředil pouze na jeho tvorbu.

Diplomová práce se pokouší, jak vyplývá z titulu, představit Mackovo literární dílo v celé jeho šíři – zabývá se tedy autorovou poezií, prózou i tvorbou esejistickou a publicistickou. V úvodu zmiňuje také bohatou činnost redakční (kromě *Rudých květů* a *Práva lidu* i antologie, časopis pro děti nebo profesní listy řemeslnické aj.), překladatelskou (z osmi jazyků, mj. překlad *Internacionály*, dále např. Voltaire, K. Marx, E. E. Kisch, J. London), sběratelskou a bibliofilskou (včetně redigování specializovaných časopisů)...

V případě autora tak rozmanitých zájmů je prvním úkolem pokusit se nepřehledný historický materiál nějak utřídit. Filip Konvalinka se opřel o periodizaci, kterou ve starších výběrech a monografiích uplatnili V. Pekárek a L. Malická, ovšem se záměrem přehodnotit jejich jednostranné ideologické akcenty. Touto intencí je ostatně nesena celá jeho práce.

Diplomant tedy dělí Mackovu tvorbu do tří období. V počátečním, které zahrnuje celé první desetiletí 20. století, logicky postupuje od autorových raných básnických pokusů (v žánru časových „májových písní“) k prvnímu vrcholu jeho poezie, kterým je syntetizující sbírka *Mému dítěti*. Podrobně se věnuje Mackovu výboru *Poesie sociální* a jeho protiklerikální publicistice. Vidí tedy dílo spisovatele v kontextu otázek, které se pokoušela řešit Neumannova generace, k jejímž příslušníkům měl spisovatel blízko – ve vztahu k otázce sociální a k problematice náboženské a církevní.

Osou výkladu druhé etapy Mackovy tvorby se stává právě téma hledání Boha. Spisovatelovu náboženskou krizi na počátku desátých let 20. století autor dokládá na korespondenci s M. Martenem a na esejích souboru *Listy k srdci*, jeho hledání východisek ukazuje na sbírce *Bezbožné povídky* a na osobitěm zpracování legendy *Robert Ďábel*. Podobně jako v předchozí etapě je i nyní vrcholem Mackova uměleckého usilování básnická sbírka – opomíjená *Knihy o ráji*. Ta vlastně předjímá úsilí celé generace (Neumann, Mahen,

Toman, Těsnohlídek aj.) o syntetizující nahlédnutí lidského života prostřednictvím přírody, ale, jak diplomant ve svém rozboru dokládá, je i výrazem Mackovy osobité koncepce Boha „jako ideje dokonalého kosmického řádu“. Oddíl doplňuje poněkud roztržštěný souhrn Mackovy poněkud roztržštěné publicistiky z celého desetiletí, spíše upozornění a podněty pro případné další práce (o umělecké kritice, o otázkách literárního provozu, o „estétském aristokratismu“ i o světové válce).

Kapitole, která se týká posledních pěti let Mackova života, rovněž dominuje charakteristika básnických sbírek, souborů vlastenecké a socialistické lyriky *Mé Čechy a j. b.* a *Velký mír*. Lépe než v předchozích případech se diplomantovi daří ukazovat je v kontextu soudobé české poezie, ovšem i proto, že jejich místo vedle básní Horových, Dykových či Theerových v prvním případě nebo Neumanových a Wolkerových ve druhém je zjevné. Na příkladu jednotlivých básní i souboru překladů církevních hymnů (*Čtyři hymny*, 1918) ale Konvalinka dokládá, že ani nacionální a revoluční nadšení nezměnilo nic na tíze otázek, které si spisovatel kladl od počátků tvorby. Bohužel už pouze přehledově je zmíněn pozoruhodný soubor povídek *Tichý svět* a posmrtná, Horou i Šaldou ceněná sbírka *Tři hodiny*. Podrobněji je sledována Mackova publicistická činnost (časopis *Rudé květy* a později *Rudé právo*). I v ní zůstává okruh Mackových témat neměnný (od sociálního postavení spisovatele po otázky jeho společenské odpovědnosti, se silným akcentem morálním), v souvislosti s politickou situací se však Macek víc přibližuje aktuálnímu politickému a kulturněpolitickému dění.

V závěru se diplomant vymezuje proti jednostranné interpretaci Mackova díla v kontextu marxistické literatury a staví proti ní své pojetí: spisovatele vidí jako tvůrce na rozhraní časů a poetik, ale i na rozhraní myšlenkových světů, jeho dílo jako vnitřně protichůdné, směrem k veřejnosti revolučně apelativní a proklamativně ateistické, intimně však zaujaté právě hledáním Boha, resp. hledáním místa Boha v moderním světě. Práci vhodně pointuje Šaldovým citátem, pojmenovávajícím právě tuto zjevnou dvojlomnost Mackovy osobnosti i tvorby.

Bylo by možné jmenovat mnohé, co autor práce ponechal stranou – a mnohé z toho vyjmenovává sám (Mackovými referáty o výtvarném umění počínaje a hlubším zasazením jeho osobnosti a díla do kontextu české literatury konče). Lze mu vytknout i to, že někdy zůstává ve svých charakteristikách na povrchu, některé skutečnosti pouze registruje, aniž by je vztáhl k celku. Na druhou stranu právě toto poněkud strohé, oproštěné podání přispívá k dojmu zacílenosti a názorové jednoznačnosti práce. Její cíl – ukázat Macka jako spisovatele podstatně hlubšího a komplikovanějšího, než jak se jevil v dosavadních příručkových charakteristikách – se jednoznačně podařilo naplnit. Přispěl k tomu mj. i autorův soustředěný

styl, eliminující opakování a usilující o přesnost a konkrétnost vyjádření. Ocenit je třeba i to, že autor v práci, která sleduje proměny idejí a ideologií, dokázal nalézat nestranné stanovisko. Práce tak není jen připomínkou neprávem zapomenutého autora, ale i jedním z nemnoha dnešních pokusů o nepředpojaté přehodnocení tradovaných literárněhistorických klišé o literatuře na počátku minulého století. I z tohoto důvodu ji jednoznačně k obhajobě doporučuji.

V Praze 16. 5. 2009

PhDr. Václav Vaněk, CSc.